

IRNs svar på høring - forslag til endringer i opplæringsloven og friskoleloven.

Islamsk Råd Norge har lest høringsforslaget fra Det Kongelige Utdannings- og Forskningsdepartement om endringer i opplæringsloven i KRL, og gir her forslag til endringer og tilføyelser.

Regjeringens forslag til oppfølging av menneskerettighetskomiteens uttalelse og Departementets tiltak vil bli kommentert.

Formål i KRL faget.

Regjeringen har besluttet at:

1. Bestemmelsen i § 2-4, om at den som skal undervise i faget skal ta utgangspunkt i formålet i § 1-2, fjernes.

IRN finner det positivt at læreren ikke skal ta utgangspunkt i skolens formålsparagraf. Siden faget skal oppfylle formålsparagrafens intensjoner, har det likevel få praktiske konsekvenser, spesielt i forhold til på etikk- og filosofidelen.

Ønsker man en fundamental forbedring og oppdatering med henblikk på dagens mangfold av religioner og livssyn, er det hensiktsmessig å ta formålsparagrafen opp til ny vurdering. Skolen er felles eie og rommer mennesker med ulike religioner og livssyn. Skolen skal inkludere alle og bidra til å styrke enkelt individets identitet. Slik formålsparagrafen er utformet virker den diskriminerende og styrker bare én gruppe mennesker mens andre faller utenfor. Ønsker man forbedringer må man gå til roten av problemet i stedet for å behandle symptomene.

Departementet fant det ikke nødvendig å drøfte formålsparagrafen i forhold til KRL faget alene. IRN er enig i at dette berører hele skolens virksomhet og bør drøftes i et bredere perspektiv. Det utelukker ikke at man drøfter formålsparagrafen i denne sammenhengen, og ser på intensjonene og verdiene som naturlig er utledet fra formålsparagrafen og som påvirker hele tankeprosessen i utformingen av KRL faget.

Forslag

Vi foreslår at et samlet storting går inn for å oppdatere skolens formålsparagraf i forhold til elev sammensetningen i den norske skolen og fjerne den kristne konfesjonsbundne paragrafen.

IRN foreslår følgende endring i formålsparagrafens første ledd:

Grunnskolen skal i forståing og samarbeid med heimen hjelpe til med oppsedinga av elevane i henhold til foreldrenes eige tru og livssyn.

Når det gjelder hvilke verdier som skal gjelde må man komme fram til et passende begrep som dekker gode fellesverdier. Videre må verdiene som skal gjelde defineres.

Fritaksbestemmelsen og fagets innhold

2. De ulike religioner og livssyn gis samme kvalitative omtale i målene for faget. Dagens fordeling av sentralt lærestoff mellom ulike religioner og livssyn opprettholdes.
3. Bestemmelsen i § 2-4 om fritak skiller ut som egen bestemmelse. Fritaksordningen må ta tilstrekkelig hensyn til foreldrenes rettigheter/minoritetsvernet. Reglene for melding

om fritak forenkles, og skolens plikt til å gi informasjon tas inn i loven. Det sendes informasjon til skolene om praktisering av fritaksordningen.

4. Lærerplanen endres slik at det blir et tydeligere skille mellom elementer som kan oppfattes som religiøs utøvelse og elementer som ikke kan det. Ny lærerplan utvikles som en del av oppfølgingen av St.meld. nr. 30 (2003-2004). Den fastsatte fordeling mellom delene i faget fastholdes.

IRN er skuffet over at regjeringen ikke var villig til å forandre på lærestofffordelingen, slik at vi nærmer oss et reelt fellesfag. De historiske delene av kristendommen kan med fordel fordeles i fagene norsk, samfunn og historie, og behøver ikke nødvendigvis være inkludert i KRL faget og oppta fagplass. Ved en jevnere fordeling av fagstoffet vil den enkelte elev bli ivaretatt og man får mulighet til å søke dypere og bredere i flere religioner. Det vil også bli mer kontinuitet i undervisningen av andre religioner og livssyn. Ved å foreslå at kristendommens og Bibelens betydning for kulturarven gis eget punkt i bestemmelsen går Departementet motsatt vei, og befester kristendommens betydning ytterligere samtidig som minoritetene blir undergravd.

Departementet bør være klar over at det ikke er aktiviteter knyttet til KRL faget som utgjør den største kritikken fra minoriteters side. Det er fordelingen av fagstoffet og vektlegging av kristne verdier og høytider som utgjør den største trusselen mot minoriteters identitet. At gode verdier blir beskrevet som kristne og til dels humanistiske verdier er indirekte krenkende hvis man ikke presenterer gode verdier i andre religioner og livssyn. Hvis man vektlegger ritualer i en religion og verdier i en annen oppstår det en ubalanse. Et av fagets formål er sammenligning av religioner: hva er felles, hva er ulikt. Da er det viktig at alle religioners verdier blir presentert som verdifulle og likeverdige. Det er også viktig å presentere hva som er normative verdier ut fra kildematerialet. Ulike verdier bør vektlegges uten at man stiller ulikhetene i et negativt lys. Ved å presentere verdiene i sin opprinnelige sammenheng får man et helhetsbilde og et reelt innblikk i religionens egenart. Gode verdier bør omtales som fellesverdier der man har felles referanseramme, som at å lyve og stjele er galt i alle religioner og livssyn.

IRN ser fordeler ved at fritaksordningen skilles ut som en egen bestemmelse, og at det blir lettere å melde fritak fra alle aktiviteter man synes strider mot egen tro og overbevisning. IRN kan likevel ikke se at departementets forslag har imøtekommet FN's menneskerettighetskomite kritikk av enkelte aktiviteter brukt i pedagogisk hensikt. Visse metoder oppfattes av komiteen og av foreldre som religionsutøvelse. Å innføre en aktsomhetsregel og tydeliggjøre via læreplanen hva som kan tolkes som religionsutøvelse, er ikke tilstrekkelig for å forebygge overtramp og uheldige situasjoner for barn og foreldre. IRN ser et behov for lovregulering av pedagogiske metoder som fritt kan benyttes i KRL, og at man må ta et standpunkt mot metoder som glir over i religionsutøvelse. Ved å fjerne kontroversielle metoder vil behovet for fritak minke. Det er også et motsetningsforhold mellom opplæringsloven som presiserer at undervisningen i faget skal ikke være forkynnende og de metodene som blir brukt. Når troende foreldre fra ulike religioner og FN's menneskerettighetskomite har konkludert med at man bruker metoder som er religionsutøvelse, er det underlig at man i et demokratisk samfunn ikke blir hørt og at disse aktivitetene ikke tas ut av skolen.

Når det gjelder ulempene med delvis fritak vet vi fra mange års praksis med KRL faget at det ikke er tid og rom for at læreren på forhånd kan informere foreldrene om undervisningsmetoder som tas i bruk. Undervisningsplanen er sjeldent så detaljert at

foreldrene i starten av året kan få en full oversikt over hva som kommer til å skje i løpet av året. Mange aktiviteter blir planlagt underveis uten foreldrenes vitende og vilje. Av praktiske årsaker som tidspress og arbeidspress, overlater noen lærere til barnet å selv vurdere hva de ikke skal være med på og hva de kan delta i. Dermed undergraves foreldreretten og ansvaret overføres til barnet. For å oppnå en tryggere undervisningssituasjon for barnet og for å ivareta foreldreretten bør man vektlegge arbeidsmetoder som støter minst mulig, og i størst mulig grad unngå situasjoner hvor foreldre vil kreve fritak. Dette vil også ivareta en samlet undervisning i klassen. Oppgavene i lærebøkene bør også inneholde ulike alternativer slik at barnet alltid kan velge bort oppgaver som strider mot hans religion eller livssyn, som at man skal avbilde Gud eller Profetene. Dette letter lærerens arbeidssituasjon og ivaretar barnets interesse.

Det bør også utarbeides bedre ressurspakker til islamdelen, som kan benyttes ved differensiert undervisning. Dagens materiale er svært mangelfullt og lite representativt.

Under forberedelser av norske høytider som jul har muslimske elever de siste årene forberedt til jul på samme tid av året som de selv har feiret den islamske høytiden *id al-fitr*. De islamske høytidene følger måneåret og beveger seg baklengs i forhold til solåret med i underkant av to uker i året. Om noen år vil den største islamske høytiden *id al-adha*, offerhøytiden, falle sammen med julen.

I slike situasjoner bør det være på sin plass at lærere har to tanker i hodet samtidig og legger til rette for idforberedelser og eventuelt markering av id for de muslimske barna selv om skolen har juleforberedelser.

Vi vil også påpeke den enorme ubalansen som oppleves av muslimske barn når jul blir forberedt en måned i forveien, og deres egen høytid i verste fall blir nevnt i forbifarten. Det oppleves også som en belastning at minoriteter må søke om en dag fri for å feire sin høytid.

Forslag:

1a. IRN foreslår en nærmere vurdering av kontroversielle undervisningsmetoder som kan oppfattes som religionsutøvelse, og at disse metodene frarådes eller avskaffes.

Billedmateriale kan være eksempler på islams kunst og utsmykning med tilhørende mønstre, som barn kan lage i ulike materialer. Det kan være mønstre til mosaikk, ornamentikk og kalligrafi.

Objekter som er knyttet til islamsk tro og praksis kan være: Bønnetepper, bønnekranser, kompass for å finne bønneretning, oljeparfyme uten alkohol og *miswak*, en trepinne som brukes som tannbørste.

For nettsider kan vi henvise til www.islam.no, som har lenker og anbefalinger til andre sider.

2. Hvis regjeringen ikke er villig til å etablere et reelt fellesfag med en mer lik fordeling av lærestoffet fra ulike religioner og livssyn bør fullt fritak innvilges på permanent basis.

3. Vi foreslår at kravet om at minoriteter må søke rektor om fri på deres høytidsdager, endres til å melde fra om at man tar en dag fri.

Skolens plikt til å informere hjemmet.

I dagens ordning kan foreldre ved etterspørsel få forelagt skolens plan for undervisningen, slik at de får anledning til å vurdere et eventuelt behov for fritak. IRN mener dette er en uheldig situasjon for hjemmet, som føler at de må bry læreren og fremstå som vanskelige foreldre. Man må også ta i betraktning at mange minoritetsforeldre ikke kjenner sine rettigheter, og at skolen ofte ikke gjør foreldrene kjent med deres foreldrerett.

Minoritetsforeldre vet heller ikke at de kan kreve tilrettelagt undervisning, slik det fremgår av læreplanen for eksempel i samlivslære.

Forslag: Det bør være lærerens lovfestede plikt å gjøre foreldre kjent med alle deres foreldrerettigheter. Samt å legge frem undervisningsplaner for alle foreldre gjennom foreldremøter og foreldresamtaler, og selv åpne for dialog og tilretteleggelse av differensiert undervisning i samråd med foreldrene. Lærer bør også på eget initiativ kunne presentere alternativer for de som ønsker fritak fra ordinær undervisning.

Kommentar til Departementets forslag til nye lovtekster i § 2-4.

IRN ønsker et reelt fellesfag hvor alle religioner og livssyn er likestilte både kvalitativt og kvantitativt. Derfor støtter vi ikke lovforslagets første ledd fordi det rettferdiggjør en større prosent andel kristendom i KRL. IRN støtter heller ikke bruk av ordlyden *grundig* i paragrafens andre ledd. Ved å fjerne *grundig* kan man skjære ned på fagstoffet i kristendom og øke fagstoffet i andre religioner og livssyn.

Det bør også implementeres i paragrafen at man skal:

-fremme forståing og respekt for andre verdsreligionars verdier.

Konklusjon

IRNs viktigste forslag til et bedre fag er en endring i formålparagrafen hvor man tar vekk konfesjonsbindingen til kristendommen, en mer lik fordeling av fagstoffet og avskaffelse av alle metoder som oppfattes som religionsutøvelse. IRN håper at Departementet lytter til våre erfaringer og vurderinger av faget, og utfører forandringer som er nødvendige i kjølevannet av at samfunnsforholdene er forandret og at befolkningssammensetningen ikke lenger er en homogen gruppe i religiøst henseende.

Med hilsen Karima Solberg, Koordinator i KRL-komiteen, IRN